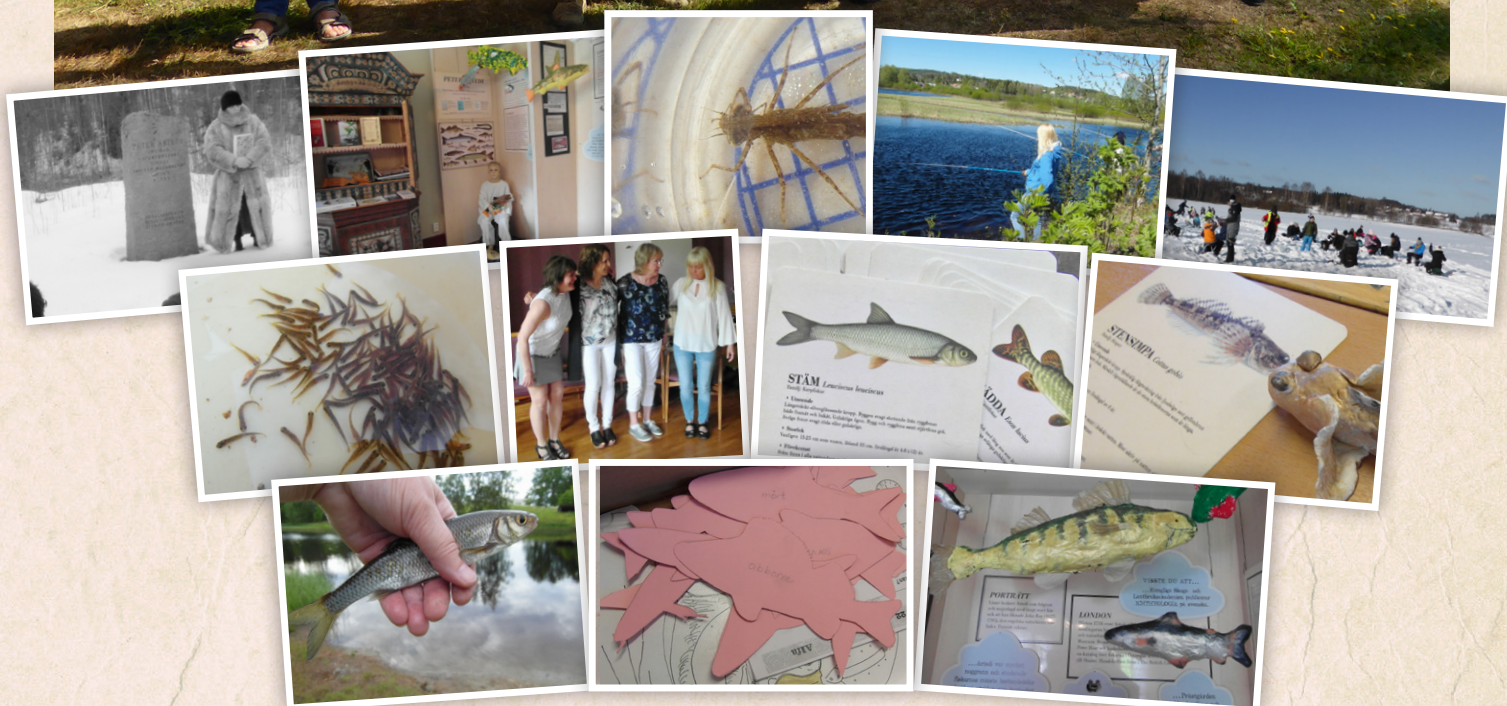

ANUNDSJÖ HEMBYGDSFÖRENING HAR GENOMFÖRT LONA-PROJEKT PÅ TEMA PETER ARTEDI 2012-2019

ÖRNSKÖLDSVIKS
KOMMUN

Studieförbundet
VUXENSKOLAN

Denna naturvårdssatsning har medfinansierats
genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen i Västernorrland

ANUNDSJÖ HEMBYGDSFÖRENINGENS ARBETE PÅ TEMA ARTEDI 2012-2019

SAMMANFATTNING

Inom Anundsjö hembygdsförening är vi stolta över och har inspirerats av att fiskforskningens fader föddes och bodde sina första elva år i Anundsjö socken. Tack vare våra Artediprojekt har vi en basutställning om Artedi och fiskarna i Moälven, arbetsmaterial för skolans åk 4-6, skyltar med naturinformation längs naturstig på hembygdsområdet i Bredbyn samt informationsfilm och folder, banderoll och flagga för publika tillfällen. Alla skyltar kan även användas utomhus. Många idéer har blivit resultat, till nytta för såväl skola som allmänhet. Vårt första projekt "Artedi" fick utmärkelse som Gott exempel. Vi har drivit projekten med ideella timmar och delfinansiering från Naturvårdsverkets Lokala Naturvårdssatsningen, LONA, genom Örnsköldsviks kommun och Länsstyrelsen Västernorrland.

Summary

Within Anundsjö local history association we are proud of and inspired by the fact that Father of ichthyology, Peter Artedi, was born in Anundsjö parish, where he lived his first eleven years. Thanks to our Artedi projects we have a basic exhibition about Peter Artedi and his scientific work, plates showing fish species in the local Mo river, school study material for 4th-6th grades and plates with information about nature along a natural path at the local heritage area in Bredbyn.

We have produced a short film, digital booklet, banner and flag for public activities. All plates can be used for outdoor activities. Our first project "Artedi" has been appointed as Good example. We have worked many voluntary hours and have been partially financed from the Swedish Environmental Protection Agency.

Hur vi har arbetat med Artediprojekten

Anundsjö hembygdsförening bildade Artedikommittén 2013, efter upprop och fruktbara idémöten under 2012 om att genomföra idéer inom föreningen på tema Peter Artedi. Artediprojekten

har genomförts med ideellt arbete, delvis i studiecirkelform, av olika intressesammansatta arbetsgrupper samt resurspersoner inom ramen för Artedikommittén.

2012	Upprop på årsmöte 19 april om Artedigrupp, idémöten. Ansökan LONA-projekt "Artedi" 1 dec.
2013	Februari: Beslut LONA-projekt "Artedi". Projektarbete: Basutställning, skolmaterial för åk 4-5-6.
2014	Utställning hembygdsgården. Projektarbete: ta fram skolmaterial och första Artediveckan. Ansökan "Artedi 2".
2015	Projektarbete "Artedi": studieresa mars, guideutbildning maj. Utställning på naturum Höga Kusten 1maj-31 okt.
Februari: Beslut LONA-projekt "Artedi 2". Projektarbete: Arbetsmöten idéer om naturinformation.
2016	Projektarbete med underlag för skyltar om naturinformation.
2017	Projektarbete med underlag för skyltar om naturinformation och djurmodeller. Ansökan och beslut djurmodeller.
Ansökan "Artedi LONA-dag": banderoll, flagga, film och informationsfolder.
2018	Projektarbete skyltar om naturinformation och djurmodeller. Skyltar invigs och fiskkonstverk färdigställs.
Beslut LONA-projekt "Artedi LONA-dag": projektarbete med banderoll, flagga, film och folder till 30 nov.
2019	Projektarbete med djurmodeller "Artedi 2" till 28 februari.

LONA-PROJEKT "ARTEDI", 2013-2015

Basutställning Peter Artedis livsresa

Vi har gjort en utställning med basfakta om Peter Artedis livsresa, vetenskapliga arbete samt kopplingar till bygden och Anundsjösjöns fiskar. Artedi skrev själv att han studerade fiskar från åtta års ålder, då bodde han i byn Näs, Bredbyn vid Moälvens vattensystem.

Utställningsplanschererna är lätta och vädertåligen, enkla att ta med för miniatyrtställning vid föredrag inomhus och aktiviteter utomhus. Föreningen har köpt in digital kopia av Artedis handskrift från 1734 om fiskar i svenska vattendrag och

sjöar, "Catalogus..." samt delar av Artedis fiskbeskrivningar i publicerat verk av Albertus Seba. Utställningsmaterialet finns i några dubletter för skolan.

Utställningen visades sommaren 2014 i hembygdsgårdens huvudbyggnad, under maj-oktober 2015 på naturum Höga kusten och sedan dess i litet format i huvudbyggnaden. Vintern 2018-2019 visas samlade resultat från projekten i ett tillfälligt Artedimuseum i Grundjärnsladan på hembygdsgårdsområdet i Bredbyn.

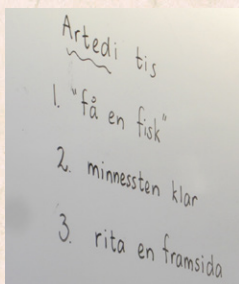
Basutställning om Artedi, Anundsjö hembygdsgård 2014. Artedi på naturum Höga kusten 2015.

Samarbete med skolan under projektiden 2013-2015

Projektet har syftat till att väcka nyfikenhet för vårt vetenskapliga kulturarv genom naturvetaren Peter Artedi, naturvetenskap, hembygdshistoria och ökat friluftsliv. Vi har fokuserat på att arbeta med åk 4-6 om naturvetaren Peter Artedis liv

som forskare med speciell inriktning på fiskarna, Anundsjösjöns fiskar, som han började studera i tidig ålder. Fiskfjällen och fiskarnas fenestrålar lyfts fram särskilt som aha-upplevelser, då de är exempel på detaljer som Artedi studerade noga. Vi har

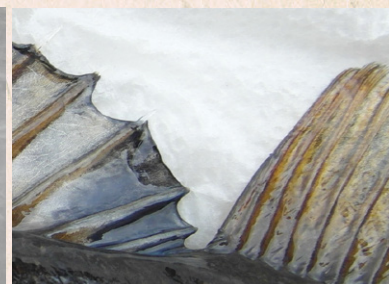
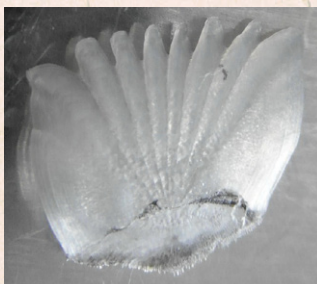
tillsammans med lärarna i Bredbynskolan utarbetat ett studiematerial och organiserat en treårig utbildningscykel. Upplägget innehåller faktablad, informationstexter och arbetsblad samt praktiska aktiviteter under friluftsdagar.

Artediarbete åk 4.

Artedihäften produceras under Artediveckan. Fiskfjäll abborre.

Fenstrålar abborre.

Under Artediveckan, i anslutning till Peter Artedis födelsedatum 27 februari veckan före sportlovet, studeras Artedi och fiskarna under 3 lektioner i varje årskurs. Veckan inleds med gemensam uppstart med berättelser och bildvisning om Peter Artedi och fiskar. Sommar- och vinterfiske ingår i upplägget och genomförs i samarbete med SFK Storfiskarna. Eleverna får behålla metspö och pimpelspö tack vare projektet Klassdraget genom Sportfiskarna Sverige.

Åk 4, elever får sin fisk från Anundsjösjöns 18 arter. Påbörjar Artedihäfte, fram- och baksida.

Åk 5, lära sig mer om sin fisk och Artedi, Artedihäftet fylls på med arbetsblad.

Åk 6, forska om fiskar och Artedi, Artedihäftet görs klart. Göra en fisk, eleven får diplom.

Besök på Anundsjö hembygdsgård en gång per år med bl.a tunnbrödsbakning och se

gamla saker. En fältdag genomförs vart tredje år i maj/juni med 7-8 stationer vid Tjärnstugan i Bredbyn, hel friluftsdag med stationer, exempelvis: mete, fisketeknik, se fiskyngel, hur landskapet skapats, information om fiskvandring, häva småkryp, göra upp fisk, nyckla växter och fisk, bygga fågelholk, se ålskinnsäckar m.m. Ideella krafter bidrar till genomförande.

Blandningen av hembygdskunskap, vetenskap och aktiviteter utomhus har varit lyckad. Hembygdsföreningen ses som en resurs för skolan. Projektet har bidragit till ökad kunskap om och stolthet över hembygden, samt höjt intresset för lokala fiskar och deras levnadsförhållanden.

Studiebesök

Tre personer besökte: Näs nära Bredbyn där familjen bodde 1708-1716, Norrmesunda där Artedi enligt muntlig tradition sägs vara född, Nordmaling dit familjen flyttade från Anundsjö, Levar

där familjen bodde efter faderns död och Umeå där hans släkt härstammade från och systrar bodde. Solanderföreningens Solandergården och Solanderparken i Öjebyn besöktes för inspiration. Daniel Solander var Linnés student som reste med James Cook till Australien.

Utbildning av guider

Sju personer utbildades: tre naturguider, två guider och två elever från åk 6. Utbildningen omfattade fakta om Peter Artedi, exempel i Carl von Linnés liv, Artedis livsresa, hans handskrifter om växter, däggdjur och fiskarna. Information gavs om de fiskar som finns i Anundsjösjön och om Artedis vistelse i London och Holland. Guiderna fick material om och av Artedi för vidare studier. Eleverna gjorde en modell av en gård i Näs på Artedis tid.

LONA-PROJEKT "ARTEDI 2", 2015-2019

Projektet omfattar tio planscher med naturinformation, placerade längs befintlig 700 m lång Kultur- och sagostig på hembygdsområdet i Bredbyn. Skyltarnas teman är: introduktion, däggdjur,

landskapet, träden, karaktärsfåglar, insekter, utflyktstips, spår, växter och fiskar. Vi har gjort en aktivitetslåda som fyllts med olika hjälpmedel för att studera naturen närmare. Projektet omfattar även

djurmodeller, ett exempel är fiskkonstverk med Anundsjösjöns 18 fiskarter i form av fiskar utskurna i plåt och monterade i nätliknande konstruktion.

Naturinformation, invigning och besökare på hembygdsområdet Bredbyn.

Startbilden på filmen!

LONA-PROJEKT "ARTEDI LONA-DAG", 2018

Projektet omfattar information om våra LONA-projekt i folder och informationsfilm samt genomförande av utåtriktade aktiviteter. Banderoll och flagga togs fram som markörer för vårt tema Artedi. Vi deltog i Naturens dag i Örnsköldsvik som vårt LONA-dag-arrangemang då vi berättade om LONA som projektform och om andra projekt med LONA-finansiering. Lokalt arrangerade vi invigning av skyltarna med naturinformation med allmänheten och över 100 elever från åk 4-7.

Banderoll och flagga

Arbetsgruppen har designat såväl logotyp för Artediprojektet som utformning av både banderoll och flagga. Logotypen innehåller avskrift av Artedis namn från hans handskrift "Catalogus..", kontur av fisken stäm och texterna "I Peter Artedis fotspår" i överkant och texten "Fiskforsknings fader" i nederkant format som en ring runt namn och fisk. I stor text står "I Artedis spår" och "Nyfiken på naturen" på banderollen och på den upprättstående rektangulära flaggan.

Flaggan vid tillfälligt Artedimuseum i Grundtjärnsladan.

Filmspelning om Artediprojektet.

Informationsfilm och folder

Projektet omfattar folder och en ca. 3 min lång film som visas på YouTube. Både film och folder kan ses via Anundsjo hembygdss-föreningens hemsida och Naturvårdsverkets LONA-register. Utskriftsvänlig version av foldern med enbart text finns.

Faktorer som kan påverka intresset för Peter Artedi

"The Rise of Systematic Biology", Linnés och Artedis arbete med systematiken kan bli Sveriges nästa UNESCO-klassade världsarv. På tentativa listan sedan 2009.

Peter Artedis verk, fiskforskningsboken ICHTHYOLOGIA som Linné publicerade 1738, är översatt till svenska för att främja intresset för fisk, fiske och forskning.

Exempel på sidoeffekter av Artediprojektet

Hembygdssföreningen deltar i det årliga arrangemanget Naturens dag vid Högländssjön i Örnsköldsvik. Under Anundsjörun-dan 1 maj visar elever från åk 6 fiskar och Artedihäften.

Bidrag från Örnsköldsviks kommuns Kulturkicken 2014 resulterade i tre konstverk, ett porträtt i olja föreställande Peter Artedi och två oljemålningar av fiskfjäll, abborre och braxen.

Gustav Nilsson, Linus Byström och Gustav Lundquist visar Artedihäften och fiskar.

Den årliga Artediveckan i åk 4-6 stöds av volontärer, såväl i klassrummet som vid fältdagen vart tredje år och under elevernas besök på hembygdsgården. En person i arbetsgruppen som är biodlare och fågelskådare, bidrar på frivilligt initiativ med sin kunskap i skolan.

LÄNKAR

- [Anundsjo hembygdssförening](#)
- [Hitta till Anundsjo hembygdsgård](#)
- [Projekt Artedi](#)
- [Projekt Artedi 2](#)
- [Projekt Artedi LONA-dag](#)
- [Information om LONA](#)

Text: Solveig Nordin Zamano november 2018
Foto: Solveig Nordin Zamano, Carina Nordin (flagga),
Maria Gardfjell (banderoll).

Denna naturvårdssatsning har medfinansierats genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen i Västernorrland